

ปัญหาการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560¹

อดิสร คงทอง²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติ ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี หลักเกณฑ์การใช้สิทธิร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 213 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ซึ่งในทางทฤษฎีแล้วการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญนั้นถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันเป็นคุณค่าสูงสุดที่รับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ โดยการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้นมีต้นแบบมาจากรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน(Basic Law) ที่รับรองสิทธิให้บุคคลที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการใช้อำนาจอธิปไตยทุกประเภทสามารถยื่นคำร้องทุกข์โดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำความผิดดังกล่าวได้³ ซึ่งบุคคลที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นต้องเป็นบุคคลซึ่งมีความสามารถในการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และได้กล่าวอ้างว่าสิทธิหรือเสรีภาพของตนถูกล่วงละเมิดจากการใช้อำนาจอธิปไตย นอกจากนี้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของเยอรมันนั้น จะมีผลผูกพันองค์กรของรัฐทุกองค์กร อันส่งผลให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญมิให้ถูกล่วงละเมิดจากการใช้อำนาจอธิปไตยนั้นมีประสิทธิภาพ และทำให้ระบบการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้นจริงได้ในทางปฏิบัติ

สำหรับในระบบกฎหมายไทยนั้น การรับรองสิทธิให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการใช้อำนาจอธิปไตยสามารถร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้น ปรากฏครั้งแรกในมาตรา 212 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และมีการวางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในมาตรา 213 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพียงว่าบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพจากการใช้อำนาจอธิปไตย ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัชรดา เอื้อวรรณกิจ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดิ์กิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรัสเกียรติ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา รุ่น 19 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ต่อพงษ์ กิตติยานุพงศ์, “เมื่อศาลรัฐธรรมนูญตั้งตนแทนศาลอื่น : พิทักษ์หรือบั่นทอนรัฐธรรมนูญ?”, เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ The101.World , 23 มีนาคม 2564

ว่าได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ครบที่ การละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ แต่ต้องมีไม่ใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) การกระทำ ของรัฐบาล (2) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิ ขอ ให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (3) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และ ยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอน หรือวิธีการนั้นครบถ้วน (4) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว (5) การกระทำของคณะกรรมการตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 192 หรือ (6) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาล ยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับ วินัยทหาร และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยความคิดเห็น ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายใน 10 วัน นับแต่วันครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือไม่ยื่น คำร้องภายในกำหนดเวลา ผู้ถูกละเมิดจึงจะสามารถยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้ ซึ่งเมื่อ พิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตาม มาตรา 213 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ยังไม่ชัดเจน และไม่เหมาะสมอยู่หลาย ประการ ทำให้ระบบการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางการร้อง ทุกข์ทางรัฐธรรมนูญของประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพ และทำให้การประกันสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนยังไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาผู้มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในฐานะผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ซึ่งโดยหลักแล้วย่อมหมายถึงบุคคลซึ่งมีความสามารถในการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่ บุคคลธรรมดา คณะบุคคล และนิติบุคคล

กรณีของบุคคลธรรมดา ผู้ศึกษาเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการที่ปัจจุบันในระบบ กฎหมายไทยยังคงไม่มีความชัดเจนว่าบุคคลใดบ้างที่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนใน รัฐธรรมนูญในลักษณะทั่วไป โดยมีได้มีการบัญญัติว่าสิทธิหรือเสรีภาพแต่ละประเภทยานั้นบุคคลใดบ้างที่อาจ เป็นผู้ทรงสิทธิได้บ้างประกอบกับมิได้มีการแบ่งแยกหมวดหมู่ระหว่างสิทธิมนุษยชนกับสิทธิพลเมืองอีก ด้วย หากพิจารณาตามหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพแล้วสภาพของสิทธิและเสรีภาพบาง ประเภท ซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชน เช่น เสรีภาพในชีวิตร่างกาย เสรีภาพในการ เดินทาง เป็นต้น ย่อมเป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลทุกคน ทุกสัญชาติ ทุกเพศ ทุกวัย ย่อมสามารถเป็นผู้ทรง สิทธิประเภทดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตามหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคนสัญชาติของรัฐเท่านั้นแล้ว บุคคลซึ่งจะมีความสามารถในการเป็นผู้ ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยย่อมต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น เมื่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไว้ อย่างชัดเจน จึงทำให้ในปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญตามมาตรา 213 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ยังคงมีความคลุมเครืออยู่ว่าคนต่างจะสามารถเป็นผู้มีสิทธิ ยื่นคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในฐานะผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้หรือไม่

กรณีคณะบุคคล เนื่องจากคณะบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไม่มีความสามารถในการเป็นผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้เอง ฉะนั้น หากสิทธิและเสรีภาพของคณะบุคคลถูกละเมิดจากการใช้อำนาจอธิปไตย ย่อมถือว่าสิทธิและเสรีภาพของสมาชิกในคณะบุคคลดังกล่าวถูกละเมิดจากการใช้อำนาจอธิปไตย สมาชิกในคณะบุคคลนั้นจึงอาจกล่าวอ้างการกระทำความผิดทางรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะส่วนตัวได้ แต่จะยื่นคำร้องทุกข์ในนามของคณะบุคคลมิได้

กรณีนิติบุคคล เนื่องจากตามหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญจะเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคนสัญชาติของรัฐเท่านั้น ฉะนั้น นิติบุคคลที่จะสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้นั้น ต้องเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนขึ้นตามกฎหมายไทยเท่านั้น โดยสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะสิทธิและเสรีภาพที่เปิดช่องให้นิติบุคคลสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้ กล่าวคือ สิทธิที่นิติบุคคลจะสามารถกล่าวอ้างขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญได้นั้นต้องไม่ได้เป็นสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่มีอยู่เนื่องจากสภาพความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้นิติบุคคลที่จะสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้นั้น ย่อมหมายความว่าเฉพาะนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนเท่านั้น นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนย่อมไม่สามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้ เนื่องจากตามหลักการพื้นฐานของผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแล้ว หากให้นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนซึ่งเป็นองค์กรของรัฐสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้ย่อมทำให้ผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพ กับผู้ที่มีหน้าที่ต้องเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเป็นบุคคลคนเดียวกันย่อมทำให้เกิดกับการกีดกันหรือวัตถุประสงค์ของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ และส่งผลให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ในทางปฏิบัติ⁴

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เนื่องจากได้มีการบัญญัติข้อจำกัดของวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญไว้ในมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล

⁴ วรเจตน์ ภาคิรัตน์ , รายงานการวิจัย เรื่อง การร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายเยอรมัน : วิเคราะห์เปรียบเทียบการฟ้องคดีโดยประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายไทย ,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , กุมภาพันธ์ 2553 ,หน้า 12 -13

รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 โดยกำหนดให้การกระทำโดยใช้อำนาจรัฐในบางลักษณะที่ไม่อาจยกขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งได้แก่การกระทำดังต่อไปนี้

การกระทำของรัฐบาล(Act of Government) ซึ่งโดยหลักแล้วย่อมถือว่าเป็นการกระทำทางบริหารรูปแบบหนึ่งเช่นเดียวกับการกระทำทางปกครอง แต่การกระทำของรัฐบาล หรือเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า “การกระทำทางรัฐบาล” นั้น เป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการกระทำโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยรัฐบาล ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำในทางการเมืองโดยแท้ การกระทำดังกล่าวจึงจะไม่สามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยองค์กรตุลาการได้ แต่การกระทำดังกล่าวจะถูกควบคุมและตรวจสอบโดยกระบวนการทางการเมืองผ่านรัฐสภา ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การที่มาตรา 47(1) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 บัญญัติให้ไม่สามารถกล่าวอ้างการกระทำของรัฐบาลขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบว่าการกระทำดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ถือว่าเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาลแล้ว

การกระทำทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร ถูกจำกัดมิให้สามารถกล่าวอ้างขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 47(6) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดให้การกระทำดังกล่าวนี้ไม่สามารถถูกตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านช่องทางการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญได้นั้น ไม่สอดคล้องคล้อยกับแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบการกระทำทางปกครองที่โดยหลักแล้วย่อมสามารถตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายนอกได้ นอกเหนือการตรวจสอบภายในองค์กรของรัฐผู้กระทำการดังกล่าวเอง

การกระทำทางตุลาการ การกระทำทางตุลาการที่ถูกจำกัดให้ไม่สามารถกล่าวอ้างขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญได้นั้น คือ การกระทำทางตุลาการที่เป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 47(4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดข้อจำกัดมิให้สามารถกล่าวอ้างการกระทำดังกล่าวขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญได้นั้น เป็นไปตามหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐโดยศาลรัฐธรรมนูญแล้ว เพราะหากให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ย่อมจะเป็นการขยายขอบอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญให้กว้างเกินไป และทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นช่องทางในการอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลอื่นได้อีกช่องทางหนึ่ง

ปัญหาที่สามปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ และเงื่อนไขของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 บทบัญญัติในมาตรา 46 ประกอบมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 กำหนดให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพจากการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ครบที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยความคิดเห็น ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายใน 10 วันนับแต่วันครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลา ผู้ถูกละเมิดจึงจะสามารถยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือภารกิจของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนจากการถูกละเมิดโดยรัฐได้ด้วยตนเองโดยง่าย เพื่อให้ระบบการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัญหาที่สี่ปัญหาสภาพบังคับ และผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ในระบบกฎหมายไทยนั้นจะมีได้กำหนดผลของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญไว้เป็นการเฉพาะ มีเพียงการบัญญัติสภาพบังคับ และผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั่วไปไว้ในมาตรา 211 วรรคสี่แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งบัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ” จึงทำให้ปัญหาที่ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญนั้นจะมีสภาพบังคับ และผลผูกพันต่อบุคคลใดบ้างเพียงนั้นยังคงคลุมเครืออยู่

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในฐานะผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในหมวด 3 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ใหม่ โดยแบ่งบทบัญญัติในหมวด 3 ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สิทธิมนุษยชน เป็นหมวดที่เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชนเท่านั้น เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียม สิทธิในความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น และส่วนที่ 2 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ให้เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นสิทธิพลเมืองเท่านั้น เช่น เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น โดยมีการแก้ไขดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ส่วนที่ 1

มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพ นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ ในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฎิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกัน จนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 30 การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือในขณะที่มี การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ

มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ หรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูล ส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถาน หรือที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของ

บุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน

เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของ ปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

มาตรา 35 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใดๆ

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 36 บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก

ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการเวนคืนนั้น

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม เว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลา การเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้ประโยชน์เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือมีอสังหาริมทรัพย์เหลือจากการใช้ประโยชน์ และเจ้าของเดิมหรือทายาทประสงค์จะได้คืน ให้คืนแก่เจ้าของเดิมหรือทายาท

ระยะเวลาการขอคืนและการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนที่มีได้ใช้ประโยชน์ หรือที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การตรากฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยระบุเจาะจงอสังหาริมทรัพย์หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ที่ถูกเวนคืนตามความจำเป็น มิให้ถือว่าเป็นการขัดต่อมาตรา 26 วรรคสอง

มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

มาตรา 38 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกัน หรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพิงเท่าที่จำเป็น หรือ เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิ

(1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

(3) พ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 41 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์การ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด

มาตรา 42 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ส่วนที่ 2 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 43 บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ การให้นำข่าวสารหรือข้อความใดๆ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจ ก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศ อยู่ในภาวะสงคราม

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกันต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการ ตรวจสอบเงินแผ่นดินทราบตามระยะเวลาที่กำหนดและประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง แต่ให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ และภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ด้วย

มาตรา 44 การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทย เข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

การถอนสัญชาติของบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด จะกระทำมิได้

มาตรา 45 ชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายบัญญัติ

(2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

(3) พ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 46 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือคว่นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

มาตรา 47 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบาย และการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำ

หรือชี้ว่า โดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมือง กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

มาตรา 48 สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครอง และช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิ ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดหมวดของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญดังที่ผู้ศึกษากล่าวมาในข้างต้นนั้น จะทำให้มีการแบ่งแยกประเภทของสิทธิและเสรีภาพระหว่าง “สิทธิมนุษยชน” กับ “สิทธิพลเมือง” อย่างชัดเจน จึงสามารถทราบได้ว่าบุคคลใดบ้างที่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ซึ่งจะส่งผลให้เราสามารถทราบถึงหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนได้ทันที ว่าบุคคลใดบ้างที่จะสามารถเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 213 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

2. ปัญหาการกระทำอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 47(6) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 46 ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และต้องมีใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (6) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร” เพื่อให้สามารถกล่าวอ้างการกระทำทางปกครองทุกลักษณะขึ้นเป็นวัตถุแห่งสิทธิในการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ และเงื่อนไขของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 46 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 ซึ่งบัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยการใช้อำนาจรัฐต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน และเปลี่ยนเป็นบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา 7 (11) ได้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ทำให้ยื่นคำร้องได้ทราบถึงการละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่...” การแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการใช้อำนาจรัฐสามารถยื่นคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีการลดขั้นตอนที่จะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อนออกไป อันจะส่งผลให้เป็นไปตามภารกิจของการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญซึ่งจะทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นกระทำได้อย่างง่าย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.ปัญหาสภาพบังคับ และผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 49 ว่า ...

“คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญตามมาตรา 7(11) ที่มีผลบังคับเป็นกฎหมาย จะมีผลบังคับต่อบุคคลทุกคนเป็นการทั่วไป ทั้งคู่ความในคดี บุคคลภายนอกคดี รวมทั้งศาล รัฐสภา คณะรัฐมนตรี องค์การอิสระ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญตามมาตรา 7(11) ในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งไม่มีผลบังคับเป็นกฎหมาย จะผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี และองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ศาล รัฐสภา คณะรัฐมนตรี องค์การอิสระ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ”

บทบัญญัติที่กล่าวมาในข้างต้น จะทำให้สภาพบังคับและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญมีความชัดเจน กล่าวคือ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลบังคับเป็นกฎหมาย ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือตีความว่าบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นการกระทำทางนิติบัญญัติใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ผ่านคดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ จะมีผลเป็นการทั่วไปผูกพันบุคคลทุกคน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ของรัฐทุกองค์กร รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญเองด้วย ส่วนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่มีผลบังคับเป็นกฎหมาย จะไม่มีผลผูกพันประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นบุคคลภายนอกคดี แต่จะผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีและองค์กรต่าง ๆ ของรัฐเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์ , “เมื่อศาลรัฐธรรมนูญตั้งตนเหนือศาลอื่น : พิทักษ์หรือบั่นทอนรัฐธรรมนูญ ?” , เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ The101.World , 23 มีนาคม 2564

วรเจตน์ ภาคีรัตน์ , รายงานการวิจัย เรื่อง การร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายเยอรมัน : วิเคราะห์เปรียบเทียบการฟ้องคดีโดยประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายไทย ,คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , กุมภาพันธ์ 2553